

יונה א'

לאה הורביץ, אסנת קליימן, שרית שקד, רוני מגידוב

שיקולי דעת בהוראה והעשרה

הקדמה

חשוב שנקשר, ככל שניתן, בין עונות השנה לבין הלימוד, חשוב שנראה את הקשר בין הלימוד בכיתה למסורת היהודית. מורה הרוצה ללמוד עוד על הקשר בין יונה לבין יום כיפור יוכל לשמוע את הרצאתו של דוד נתיב –

<http://videodaily.net/--uuqpwsmp0Zbpx8U.html>

קישור – להצעת הוראה להתמצאות בספרי התנ"ך. המורה יכול להיעזר ולקחת רעיונות להוראה:

<http://cms.education.gov.il/NR/ronlyres/3C89852A-007D-4692-B29A-AAE8B144EBFE/140841/2.doc>

בדרך זו אנו מבקשים להקנות לתלמידים את המיומנות של התמצאות בתנ"ך, היכולת למצוא ספר. מיומנות המכשירה לומד עצמאי.

שנת הלימודים בתנ"ך בכתה ו' נפתחת עם ספר חדש, ספר שאינו מוכר לתלמידים, ספר יונה.
ראו הצעת פתיחה בנספח 1.
יונה הוא הספר הראשון הנלמד בבית הספר היסודי הנמנה על הנביאים האחרונים. בשל כך, בטרם ניגש לקרוא בספר נברר היכן בתנ"ך הוא ממוקם.

היכן נמצא את ספר יונה?

התנ"ך מחולק לשלושה חלקים: **תורה, נביאים כתובים.**
רמז: מקום הספר קשור בתפקידו. יונה הוא נביא, לכן מקומו בנביאים. (מצורף קישור – למאמר על התמצאות בסדר הספרים)

האל קורא ליונה ומטיל עליו שליחות, מהי תגובתו? הוא בורח.

קריאה:

כדאי לקרוא בפיסוק נכון ובקריאה רהוטה. קריאה כזו היא כרטיס כניסה מצוין לסיפור. דרך הקריאה של המורה כשהיא רהוטה ושוטפת היא דרך טובה במיוחד להבהיר ולהדגיש את הקורה בפרק.

הצעה בנספח א': שאלות מלא"ך:

כדי לעודד את התלמידים לשאול שאלות, ניתן להציג בפניהם את סדרת שאלות המלא"ך:

איך נביא חושב שהוא יכול לברוח?

יונה א' 3-1:

א וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־יוֹנָה בְּרָאֲמַתִּי לֵאמֹר: בְּקוֹם לְךָ אֶל־נִינְוָה הָעִיר הַגְּדוֹלָה וְקִרְא עָלֶיהָ כִּי־עֲלֵתָה רָעַתְּ לְפָנַי: ג וַיֵּקֶם יוֹנָה לִבְרֹחַ תְּרִשִׁישָׁה מִלְּפָנַי יְהוָה וַיֵּרָד יָפוֹ וַיִּמְצָא אֹנִיָּה | בָּאָה תְרִשִׁישׁ וַיֵּתֵן שְׂכָרָה וַיֵּרָד בָּהּ לְבֹא עִמָּהֶם תְּרִשִׁישָׁה מִלְּפָנַי יְהוָה:

מה מספרים פסוקים אלה? האם מובן לנו הכתוב בס?

(ראו הצעה ללימוד שאילת שאלות על טקסט בעזרת שאלות מלא"ך בנספח 2.)

ממה יונה בורח?

רעת אנשי נינווה גדולה, היא נוגעת באלוהים ועל כן הוא רוצה לשלוח את יונה אל העיר ואל אנשיה שנקטו בדרך הרעה.

כלומר אלוהים מטיל תפקיד על יונה, ללכת ולומר דברים בשמו. אדם ששמע את דברי ה' ומתבקש לומר את הדברים בשם אלוהים לאנשים אחרים- הוא שליח אלוהים: **נביא**.

שורש השם "נביא" הוא נ.ב.א. מקורו בפועל "נבו" שבשפה האכדית ופרושו "קרא", כלומר ניתן לפרש את השם נביא כמכריז או מודיע את דברי ה'. הוא מעין ערוץ תקשורת בין ה' לאדם.

תפקידו של נביא להיות **שליח האל**, להעביר את דבר האל לאנשים. נביא: הוא גם חוזה, רואה את העתיד.

תרגיל מחשבתי

נביא מסרב לבקשת האל, כדי להמחיש מהי המשמעות של סרב, להלן תרגיל לדיון ולמחשבה:

1. תאר מקרה בו ביקשו ממך (או מחברך) אנשים מבוגרים לבצע משימה כל שהיא וסירבת (או חברך סרב)
2. מדוע סירבת?
3. מה הייתה תגובתו של המבקש לסירוב?
4. האם הצטערת לאחר המעשה?
5. מדוע הצטערת?
6. אם לא הצטערת – כיצד הגבת?
7. האם דיברת עם המבקש על הסירוב?
8. האם היו גורמים חיצוניים שהביאו אותך לידי חרטה (תגובות הסביבה וכיו"ב)? האם גורמים חיצוניים היו יכולים להביא אותך לידי חרטה?
9. האם הבעת חרטה בפני המבקש? מה היתה תגובתו?
10. אם נשנתה הבקשה – כיצד היתה תגובתך? או – אם תישנה הבקשה, האם תוכל להעריך מה תהיה תגובתך?

יונה סרב וברח, מה הדרך שיונה בחר להביע את סרוב?

הוא "קם וברח" יש כאן אמירה חד משמעית של סירוב, לא בדיבור אלא במעשה.

האם בריחה לתרשיש מחזקת את הסירוב? היכן נמצאת העיר נינווה?

היכן נמצאת העיר תרשיש?

בפרק זה נזכרות שלוש ערים: **נינווה**, **תרשיש** ו**יפו**. יפו נמצאת בארץ, היא עיר נמל עתיקה.

אך היכן נמצאות שתי הערים האחרות תרשיש ונינווה?

תרשיש היכן?

במלכים א' י" 22: מסופר - **כִּי אָנֹכִי (אניה) תַּרְשִׁישׁ לְמֶלֶךְ בָּיִם עִם אֲנִי**

מילות שאלה – המלאך השומר עלינו מכל

רע

בדרך כלל המורה שואל שאלות בשיעור, הצעה זו באה לעודד את התלמידים לשאול שאלות על הכתוב, כאמצעי להגיע להסבר הנאמר בו.

שימוש במילות שאלה נתונות מאפשרות גם לתלמידים חלשים להעזר לשאול (יש קביים).

תרגיל מחשבתי:

שאלה: האם מורה יכול להבריז

משיעור, מתפקידו כמורה, כמחנך?

אם יברח, ממה בורח? ממי בורח?

תשובות אפשריות: בורח

מההוראה, לא מרוצה מהשליחות-

תפקיד, בורח מהתלמידים, בורח

מהוראות המנהל, משרד החינוך.....

ומה התוצאה? תוצאה- מועל

בתפקידו, יפסיק להיות מורה,

תלמידים לא ילמדו.....

חִירָם אַחַת לְשֵׁלֶשׁ שָׁנִים תָּבוֹא | אֲנִי תְּרַשִׁישׁ נְשֵׂאתִי זָהָב וְכֶסֶף
 שְׁנֵהֲבִים וְקֹפִים וְתַבְיִים: אִם כֵּן, אֲנִיוֹת שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ הַבִּיאוּ מִשֵּׁם חֲפָצִים
 יִקְרִי עֶרֶךְ.

ולפי ישעיהו ס"ו 19: מדובר באיים רחוקים מאוד.

יֵט וְשִׁמְתִי בָהֶם אֹת וְשִׁלַּחְתִּי מֵהֶם | פְּלִיטִים אֶל־הַגּוֹיִם תְּרַשִׁישׁ פֹּל
 וְלֹד מְשִׁבֵי קֶשֶׁת תִּבָּל וְיֹנָן הָאֲיִים הָרְחֻקִים אֲשֶׁר לֹא־שָׁמְעוּ אֶת־שִׁמְעִי
 וְלֹא־רָאוּ אֶת־כְּבוֹדִי

חיפוש הערים והתמצאות במפה:

א. ניתן להראות לתלמידים בגוגל ארץ - שכבת מקרא את מפת האזור והערים תרשיש ונינווה ולסמן שם את המסלולים. יונה ירד ליפו כדי לעלות על אניה ולהגיע לעיר תרשיש:

יונה התבקש ללכת לעיר נינווה, מזרחה לישראל, וברח לכיוון ההפוך. מכאן שיונה רצה לברוח הרחק מהארץ ומהעיר נינווה, כלומר ברח הכי רחוק שאפשר מן המקום שאליו נשלח.

מפה - :

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3748819,00.htm>
<http://www3.cet.ac.il/SubFieldsPage.asp?ID=8.7>

בדרך הוראתנו אנו משלבים כלי עזר חשוב להבנה משמעותית של מעשה יונה – המפה. שימוש במפה ואיתור מקומות הנזכרים במקרא חשוב להבנת מסרי הסיפור. חשוב להסביר כי יש להשתמש במפה מקראית שכן שמות המקומות היום שונים, פעמים רבות. במקרה שלנו תרשיש כבר אינה קרויה כך אולם השם יפו נשמר.

אך עדין לא ברור למה יונה בורח ומפני מי/מה בורח? בפסוק 3 נאמר: וַיִּקֶם יוֹנָה לְבָרַח תְּרַשִׁישָׁה מִלְּפָנֵי יְהוָה.

סיבת בריחתו של יונה לתרשיש איננה ידועה והיא לא נאמרת לנו בשלב זה של הסיפור. לפני שהמספר המקראי יבחר לדון בשאלה זו (מה שהוא יעשה בפרק ד') לא נרצה אנחנו לעסוק בסוגייה. אבל כן נוכל לעמוד על אחת התמיהות הגדולות של פרק א':

איך אדם יכול לברוח מאלוהים, במיוחד כשמדובר בנביא?

מה כה תמוה בנביא הבורח מאלוהים? לצורך זה "נקפץ" קצת בתנ"ך נבדוק בספר תהילים קל"ט 7-10: אֲנָהּ אֶלְךָ מְרוֹחֵךְ וְאֲנָהּ מִפְּנֵיךְ

אנו "מקפצים" את הלומדים ברחבי המקרא כדי ללמדם לדפדף בו וכדי לעמוד על חשיבות הבנת מושג (כמו שם עיר) בהקשרו. חשוב לא לתת לתלמידים את הפסוקים אלא

להפנות אותם לחיפוש בתנ"ך. אנו ממליצים למורה לא לוותר על הקושי הכרוך בחיפוש בתנ"ך, על מנת להקל: א. נכתוב את מראי המקום המבוקשים על הלוח, עלפי סדר הופעת הספרים. ב. נציע לתלמידים להשאיר עט או עיפרון במקום של ספר יונה כדי להקל את החזרה אליו. נלמד כאן גם דבר חשוב על מבנה הכתובים – שלושת הספרים הראשונים הכתובים הא **אמ"ת** אך על פי סדר הפוך – תהילים משלי איוב. עוד נזכרי עד כמה חשוב לחזור ולעסוק בגימטרייה.

אָבְרָחָם. ח אִם אֶסֶק שָׁמַיִם שָׁם אֶתְּה וְאַצִּיעָה שְׂאוֹל הַנֶּדְךָ. ט אֲשָׂא כִנְפַי-שָׁחַר אֲשַׁכְנֶה בְּאַחֲרֵית יָם. י גַּם-שָׁם יִדְדָךְ תִּנְחַנְחֵנִי וְתֹאחֲזֹנֵנִי מִיָּדְךָ.

ובמשלי ט"ו 3: בְּכָל-מָקוֹם עֵינַי ה' צִפּוֹת רָעִים וְטוֹבִים מה ניתן ללמוד מפסוקים אלה על נוכחותו של ה' בעולם? ועל תכונות האל?

כיצד משלי מחדד את שאלתנו על בריחת יונה?

עיני ה' בכל מקום, אומרים הפסוקים, לכל מקום שאדם יילך אם ייסק לשמים (ייסק יעלה מכאן לשם, ההליקופטר בעברית – מסוק), אם יירד לשאול תחתיות, בכל מקום ה' נמצא. מסקנה: על פי הנאמר בפסוקים אלה ולפי הבקשה מיונה, האל נמצא בכל מקום רואה ושומע. לא ניתן לברוח ממנו, כיצד אם כן חשב יונה שיוכל לברוח?

אנו מציעים לא להירתע מהצגת תפיסות נוספות של אלוהים במקרא ולהבהיר כי אין אלה התפיסות השולטות של נוכחות אלוהים חשוב לא להסתייג ממושג כמו "תפיסה טריטוריאלית" ולהסביר כי טריטוריה היא שטח. למשל "מים טריטוריאליים" הם שטח מי הים בטווח 22 ק"מ מכל ארץ שנחשבים כשייכים לאותה ארץ, בעוד שאר הים הוא מים בינלאומיים. ניתן לקרוא על כך [בויקיפדיה](#)

איך חשב יונה שהוא יכול לברוח מה'?

אולי יונה לא הכיר את התפיסה שהאל הוא אוניברסלי, נוכח בכל העולם? אולי טעה יונה לחשוב שאלוהים נמצא רק בארץ ישראל? אולי הוא נקט בתפיסה הטריטוריאלית ולפיה אלוהים נמצא רק בישראל? יהיה זה מוזר אם נביא חשב כן, אבל לא נסתמך על הערכתנו את יונה אלא על מילותיו שלו עצמו האם ביונה א' ניתן למצוא את דעתו של יונה על הנוכחות האלוהית בעולם? נקרא פסוקים 9-3, בפס' 9 נאמר: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים עֲבָרִי אֲנֹכִי וְאֶת-ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲנִי יָרָא אֲשֶׁר-עָשָׂה אֶת-הַיָּם וְאֶת-הַיַּבֶּשֶׁה. יונה יודע היטב כי אלוהים עשה את השמים והארץ והוא אינו יכול לברוח לים שגם אותו עשה ה' ושליטתו בו ברורה.

נראה לנו חשוב להביא בפני הילדים פרשנים העוסקים בשאלה איך חשב יונה כי ניתן לברוח מה'.

אז איך חשב נביא שיוכל לברוח מה'?

חזרנו לשאלה זו כי טרם מצאנו עבודה מענה מספק. לעיתים נעזרים אנו במציאת תשובה אפשרית בקריאה בדברי פרשנים כמו אבן עזרא, השואל בלשונו בתחילת פירושו לספר יונה: "יש לתמוה איך יעלה על לב חכם שידע ה' ומעשיו שיחשוב לברוח מפניו והוא בידו והכל מלא כבודו ואיך יתנבא??!" ראב"ע מדייק מאד בקריאת הכתוב עצמו ועושה אבחנה חריפה: וכאשר חיפשתי בכל המקרא לא מצאתי מילת בריחה רק **דביקה** (= מצורפת) על מילת 'פני' כמו "**ומפניך אברח**" "ויברח יפתח **מפני** אחיו". והנה לא מצאתי בנבואת יונה שברח מפני ה', רק **מלפני** ה'..

נדון עם התלמידים מה דעתם על הפירוש ואם הם חשים שבאו אל המנוחה והנחלה וקיבלו מענה לשאלה. המהלך הארוך שאנו מציעים כדי להגיע לתשובת ראב"ע מלמד את הילדים לדון בפרשנויות שונות, לבדוק אם הן מבוססות ולהעריך את חשיבות הדיוק

בכתובים. גם אם בוחר המורה לוותר על שלב זה או אחר חשוב כי במהלך הדיון ידפדף התלמיד בתנ"ך, יכיר פירוש, יבקר פירוש, יכיר תפיסות מקראיות שונות וכיו"ב, לפי שיקול דעת המורה ויכולתם של תלמידי

לפי ראבי"ע יונה לא ברח מפני ה' כי אם מלפני ה'. כיצד עוזרת לנו אבחנה זו?

ויקם יונה לברח תרשישה מלפני ה' ויגד יפו וימצא אנה באה תרשיש ויתן שְכָרָה ויגד בה לבוא עמָהם תרשישה מלפני ה' לעמוד בפני משהו במקרא פירושו לשרות אותו (גם אליהו היה נביא) למשל, מל"א י"ח 15: "ויאמר אליהו: חי ה' צבאות אשר עמדתי לפניו..." אם כך הבין יונה יפה שלא ניתן לברוח מה' אך הוא ברח מהשליחות. וראייה לכך כי ראינו שברח לכיוון הפוך מזה שנשלח. ה' שלחו לניווה והוא בורח ממקום השליחות ומהשליחות עצמה לכיוון ההפוך.

איך יונה בורח?

ציינו כבר שיונה איננו מדבר הוא קם ועושה מעשה. האלם של יונה והפעולה הם המאפיינים המיוחדים שלו. נראה את ביטויים בפס' 3 פסוק עם הרבה פעלים המעידים על דרכו המיוחדת של יונה. **ויקם יונה לברח** תרשישה מלפני יהוה **ויגד** יפו **וימצא אנה** באה תרשיש **וינתן** שְכָרָה **ויגד** בה לבוא עמָהם תרשישה מלפני ה'. ריבוי פעלים הוא אחת מדרכי המספר להביע חיפזון ובהילות.

מרטין בובר: "בשם מילה מנחה מציינים אנו מילה או שורש לשוני החוזרים בתוך הטקסט...חזרה רבת משמעות, המתחקה על חזרות אלה-משמעות אחת של הטקסטים מתפענות או מתבהרות" על מנת לעזור לתלמידים להגיע למשמעות המילה מנחה מובילה אליו יש תחילה לזהות את הופעותיה, ולבדוק כל מילה באיזה הקשר מופיעה בפסוק, ואז לנסות לזהות לאילו משמעויות היא מנחה/מובילה אותנו? מורה המבקש להרחיב את השכלתו שענין המילה המנחה מוזמן לקרוא את מאמרו של מרטין בובר, סיגנון המילה המנחה בסיפורי התורה:

<http://www.mikragesher.org.il/titles/bereshit/svivatcheker/haashara/Perek00Pasuk0Dibur05.htm>

ריבוי הפעלים מעיד כמובן על פעולות. אך מה בנוגע לרגשות?

מה מרגיש יונה?

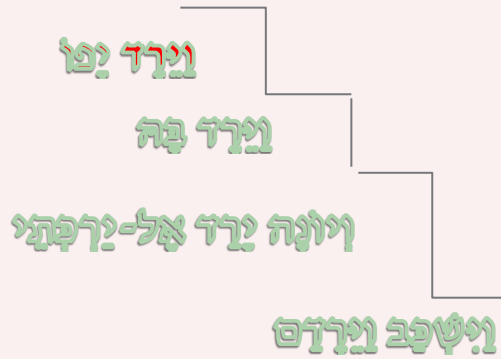
הכתוב אינו מספר על כך. בכל זאת נוכל ללמוד על תחושתו של יונה הן מריבוי הפעלים והן מפועל חוזר. פועל חוזר בטקסט הוא מילה מנחה-לעיתים ניתן לראות כי מילה מנחה, מנחה אותנו לפרש סמוי בטקסט. בפסוקים 3,5 יש פועל/מילה מנחה החוזרת מהי? **האם היא יכולה להובילנו גם אל רגשותיו של יונה?** **ויקם יונה לברח** תרשישה מלפני יהוה **ויגד** יפו **וימצא אנה** באה תרשיש **וינתן** שְכָרָה **ויגד** בה לבוא עמָהם תרשישה מלפני יהוה. ד ויהנה הטיל רוח-גדולה אל-הים ויהי סער-גדול בים והאנה חשבה להשבר. ה וייראו המלחים ויזעקו איש אל-אלהיו ויטלו את-הכלים אשר באנה אל-הים להקל מעליהם ויונה **יגד** אל-גִּרְפְּתֵי הַסְּפִינָה וישָׁכַב **ויגדס**. מסתבר שהפועל **יגד** הוא מילה מנחה או שורש מנחה או פועל מנחה בקטע קצר זה. הפועל **יגד**- פירושו המילולי עבר ממקום גבוה למקום נמוך. יונה **יגד** לעיר נמל, **ויגד** לירכתי האניה פיסית. אך יש גם פירוש נוסף למילה יגד: נעשה גרוע יותר ממה שהיה. ועוד נראה לא רק ירידה פיזית מביע הפועל אלא גם ירידה רוחנית.

מסתבר שהפועל החוזר יכול לרמוז על הרגשותיו של יונה –

מה משמעות הירידה של יונה?

בסיפור נמצא פועל נוסף דומה מאד בצליל המשלים את התמונה. זהו הפועל **להירדם**.

עתה מצטיירת לפנינו תמונת הלך הנפש של יונה –

רצף הפעלים עשוי ללמד על ניתוק רגשי. לעיתים אדם עושה ופועל וגודש עצמו בעשייה כדי לא להרגיש. נדמה שהפועל האחרון – להירדם מחזק את פרשנותנו להלך נפשו של יונה – בסערה איומה, כאשר המלחים הרגילים לים ולשיגיונותיו זורקים את כליהם ופונים אל אלוהיהם, יונה, איש היבשה, הולך לישון!!! היש ניתוק רגשי גדול מזה?

אחרי שראינו מה קורה ליונה :

יונה יורד ויורד ונראה כאילו הים אינו אדיש, מה קורה בים?

בפסוקים 4-16, שלוש סערות-

הסערה בים; ההולך וגואה, הסערה בנפשו של יונה והסערה של המלחים.

הסערה בשרות האל-

מול תהליך הירידה של יונה ניתן לראות את התהליך המנוגד

אצל המלחים והים- יש עלייה.

בתהליך נראה שינוי בין שלב לשלב. בתהליך האדם מתחיל מנקודה

מסוימת ובסוף התהליך נמצא במקום אחר.

הסערה בשרות האל- אמורה לעצור את יונה מהירידה- והבריחה. הוא

ניתן כאן לעמיד את שני התהליכים זה מול זה: תהליך הירידה של יונה מול תהליך שעובר הים הסוער, ככל שזה יורד זה עולה. ולדבר על המושג תהליך.

יונה יורד תרתי משמע, מה קורה למלחים במקביל לירידה זו?

בעוד שהסערה בים גועשת ורוגשת הרי הסערות אצל יונה והמלחים נראות בכיוונים מנוגדים.

בעוד יונה יורד ויורד, הרי ניתן לטעון שהמלחים עולים ומתעלים. את התעלות המלחים ניתן לראות גם כן דרך **שורש מנחה** – השורש **י.ר.א.** שהוא מופיע בפסוקים 5 – 16 בכל פעם כשיש לו משמעות אחרת.

מה משמעות הפועל בכל פעם?

א' 5 **וַיִּרְאוּ** הַמַּלְחִים וַיִּזְעְקוּ אִישׁ אֶל-אֶלְהֵיו וַיִּטְלוּ אֶת-הַכֶּלִים אֲשֶׁר בְּאֲנֵיהָ **פחד ואימה**

א' 10 **וַיִּרְאוּ** הָאֲנָשִׁים יְרָאָה גְדוֹלָה וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו מִה-זֹּאת עֲשִׂיתָ **שילוב של פחד ויראת ה'**

א' 16 **וַיִּרְאוּ** הָאֲנָשִׁים יְרָאָה גְדוֹלָה אֶת-ה' **יראה גדולה את ה'**

המלחים שמילאו את תפקידם המקצועי כמלחים, עתה מתוארים כאנשים המתעלים מעל עצמם, הם אנשים טובים יותר. (עברו תהליך אישי)

אבל:

האם אפשר לומר על מלחים שהם מתעלים כאשר הם מטילים אדם לים סוער אל מותו הבטוח?

המדרש בפרקי דרבי אליעזר פרק י' דורש:
רבי שמעון אומר: לא קיבלו האנשים להפיל את יונה אל הים והפילו גורלות עליהם ויפול הגורל על יונה, שנאמר: **וַיִּפְּלוּ גוֹרְלוֹת וְגו'**,
מה עשו, נטלו את הכלים שבאניה והשליכו אותם אל הים להקל מעליהם ולא הועיל מאומה;
רצו לחתור ביבשה ולא יכלו;
מה עשו, **נטלו** את יונה ועמדו על ירכתי הספינה ואמרו: אלהי עולם ה', אל תתן עלינו דם נקי, שאין אנו יודעין מה טיבו של האיש הזה.
אמר להם: בשבילי הצרה הזאת עליכם, שאוני **והטילוני** אל הים. מיד **נטלוהו והטילוהו** עד ארכובותיו ועמד הים מזעפו;
לקחו אותו אצלם והים סוער עליהם;
הטילוהו עד צוארו והעמיד הים מזעפו;
ועוד העלו אותו אצלן והים הולך וסוער עליהם;
הטילוהו כולו ומיד עמד הים מזעפו.

על סמך מה הרשו לעצמו ר' שמעון להציג כך את המלחים? האם יש ביסוס בכתובים לגישה זו של הססנות המלחים **והטלת** יונה בשלבים לים? בדברי רב החובל אל יונה "שתל" המספר האשמה כלפי יונה "מה לך

נרדם:!! (תמיחה גלויה) קום קרא אל אלוהיך (תזכורת ל "קום לך אל נינוה וקרא אליה") אולי יתעשת אלוהים לנו לא נאבד".

אם כן- יש כאן הד לקריאה על נינוה- אם אינך רוצה להציל את נינוה לפחות נסה להציל את עצמך ואתנו. אולם ירידתו של יונה מתבטאת באדישות כלפי גורל האניה שבגללו עומדת לטבוע על כל מלחיה.

מלח אמור להוביל נוסעים בבטחה, מה עובר עליו עד שמחליט לזרוק נוסע למים?

ה וַיִּירָאוּ הַמַּלְחִים, וַיִּזְעְקוּ אִישׁ אֶל-אֱלֹהָיו, וַיִּטְלוּ אֶת-הַכֶּלִים

אֲשֶׁר בָּאֲנִיָּה אֶל-הַיָּם, לְהַקֵּל מֵעֲלֵיהֶם; . וַיֹּאמְרוּ אִלָּיו מַה-נַּעֲשֶׂה

לָךְ וַיִּשְׁתַּק הַיָּם מֵעֲלֵינוּ כִּי הָיָה הוֹלֵךְ וְסֹעֵר...יב וַיֹּאמֶר

אֱלֹהֵיכֶם, שְׂאוּנִי וְהִטִּילְנִי אֶל-הַיָּם, וַיִּשְׁתַּק הַיָּם, מֵעֲלֵיכֶם: כִּי, יוֹדַעַ

אֲנִי, כִּי בְשָׁלִי, הִסַּעַר הַגָּדוֹל הַזֶּה עֲלֵיכֶם. יג וַיַּחֲתְרוּ הָאֲנָשִׁים,

לְהָשִׁיב אֶל-הַיַּבֵּשֶׁה--וְלֹא יָכְלוּ: כִּי הָיָה הוֹלֵךְ וְסֹעֵר עֲלֵיהֶם. יד

וַיִּקְרָאוּ אֶל-ה' וַיֹּאמְרוּ, אָנָּה ה' אֱלֹהֵי-נָא נֹאבְדָה בְּנַפְשׁ הָאִישׁ הַזֶּה,

וְאֶל-תַּתְּנוּ עֲלֵינוּ, דָּם נָקִיא: כִּי-אֲתָה ה', כַּאֲשֶׁר חָפַצְתָּ עֲשִׂיתָ. טו

וַיִּשְׂאוּ, אֶת-יוֹנָה, וַיִּטְלֶהוּ, אֶל-הַיָּם; וַיַּעֲמֵד הַיָּם, מִזְעָפוֹ.

יונה בורח, אלוהים מטיל סערה כדי לסקל את תכניתו, יונה מבקש

להיכנס לעין הסערה כמתריס בפני אלוהים והכדור חוזר למגרשו של ה'.

ובפרק הבא:

פרק ב', 1, וַיִּמְן יְהוָה דָּג גָּדוֹל, לְבָלֵעַ אֶת-יוֹנָה;

לשם מה ה' מזמן דג גדול לבלוע את יונה? מה יכולה להיות הסיבה או

המטרה? ובפסוק 2 מסופר: וַיְהִי יוֹנָה בְּמַעֵי הַדָּג, שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה

לַיְלֹת. יונה שהה בבטן הדג זמן רב,

מה הייתם עושים אם הייתם במעי הדג הגדול?

ובסוף הפרק קוראים אנו וַיִּקָּא אֶת-יוֹנָה, אֶל-הַיַּבֵּשֶׁה. אז למה הדג

מקיא את יונה אל היבשה?

מכאן נעבור לפרק הבא ונחפש את התשובה:

פרק ב אינו התכנית הלימודים, אך מצאנו לנכון להביא לדיון בכתה את משמעות השחייה של יונה במעי הדג והקאתו אל היבשה.

בנספח א' 2 : הצעה לפעילות בנושא.

הנספחים בהמשך הפרק:

נספח 1 לפרק א':

פתיחה לספר יונה:

הצעה לפתיחה:

נפתח בחידה:

מי אני?

על שמי ספר בתנ"ך, שמי כשם ציפור, קוראים את הספר שעל שמי ביום הכיפורים בבית הכנסת?
רמז: הציפור סמל לשלום ואחוה.
תשובה: יונה.

נספח 2- לפרק א':

שאלות מלא"ך

כדי לעודד את התלמידים לשאול שאלות, ניתן להציג בפניהם את סדרת **שאלות המלא"ך**:
זו מיומנות נרכשת העוזרת לתלמיד לאתר את המידע החשוב בפסוקים להבנת הסיפור.
המלאך השומר עלינו.

בדרך כלל המורה שואל שאלות בשיעור, הצעה זו באה לעודד את התלמידים לשאול שאלות.
לפנינו דוגמאות למילות שאלה עם סימנים (מלא"ך) כדי להקל על התלמידים לזכור:

וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֶל-יוֹנָה בֶן-אֲמֵתַי לֵאמֹר:

בְּקוֹם לֶךְ אֶל-נִינּוּהַ הָעִיר הַגְּדוֹלָה וְקִרְא עֲלֶיהָ כִּי רַעְתֶּם לִפְנָי:

גַּזְיָקִים יוֹנָה לְבָרַח תִּרְשִׁישָׁה מִלִּפְנֵי יְהוָה וַיֵּרֶד יָפוֹ וַיִּמְצָא אֲנִיָּה | בָּאָה

תִּרְשִׁישׁ וַיִּתֵּן שְׂכָרָהּ וַיֵּרֶד בָּהּ לְבֹא עִמָּהֶם תִּרְשִׁישָׁה מִלִּפְנֵי יְהוָה:

למה

מה

מה

מה

ממה

לאן

לדוגמא בפסוק א':

התלמיד משתמש במילת השאלה **מי**: מי דיבר? **התשובה**- אלוהים.

אל מי דיבר? **תשובה**- אל יונה, **מה** אמר האל? **תשובה**- קום לך אל נינוה.....

דרך שאלות מלא"ך ניתנת הזדמנות לכל התלמידים לשאול שאלות ולא רק לתלמידים הפעילים בדרך כלל. מילות השאלה מגרות את התלמיד להשתמש בהן ולנסות לשאול. שימוש במילות שאלה נתונות מאפשרות גם לתלמידים חלשים להעזר לשאול (יש קביים)

אפשרויות לגיוון ומשחק:

1. תלמיד שואל שאלה ובעצמו עונה.
2. תלמיד שואל ואחרים עונים.
3. תלמיד אומר תשובה ואחרים מחפשים את השאלה.

נספח 3- לפרק א':

וַיְהִי יוֹנָה בְּמַעַי הַדָּג, שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לַיְלֹת.

שער בנפשך שעליך לבלות שלושה ימים בבטנו של דג גדול, מה היית עושה?

הצעה: לרשום בבלונים: חושב, מרגיש, רוצה, ועוד.....

